

Volgens W. HAACKE is *Tiliqua gigas* levendbarend.

De maag- en darminhoud der toegezonden dieren is onderzocht; behalve eenige niet meer te herkennen resten, van dierlijken aard, werden gevonden overblijfsels van insekten en duizendpooten.

Dat de skink, waarvan hier sprake is, zich schuldig zou maken aan roof van vogels van de grootte van volwassen kippen en eenden, wordt dezerzijds betwijfeld. Noch de tanden noch de nagels zijn er op ingericht, om een prooi, als genoemd, klein te krijgen.

Geheel anders is het gesteld met het door den heer MOLENAAR ook genoemde *Gila*-dier (*Heloderma horridum* GRAY) van Mexico en aangrenzende landen. Van dit dier, hebben de tanden veel overeenkomst met die der slangen; ze zijn zoowel vóór als achter gegroefd, terwijl verhemeltetanden aanwezig zijn.

SUMICHRAST heeft met het *Gila*-dier zeer interessante proeven genomen, waarbij de giftigheid ten duidelijkste werd aangetoond; hij wijst echter de bewering der Inlanders, als zou de beet gevaarlijker zijn dan die van de giftigste slangen beslist af.

Buitenzorg, 28 September 1912.

Ouwens.

DE LEVERWORSTENBOOM.

Voor den bewoner van minder rijkbedeelde streken is het tropenland met zijn wonderlijken plantengroei een paradijs. Boomen bieden daar in hun vruchten het brood gratis aan; lianen leveren een koelen drank; elke palm verschaft den mensch een smakelijke kool; wijn in overvloed uit stammen en bloekolven; heerlijke vruchten, waar men ook grijpt. En de westerling vat niet, waarom er nog blikjes met levensmiddelen naar de tropenlanden gezonden worden, naar oorden, waar men een uitgezocht maal slechts voor het grijpen heeft. Hoort hij dan nog, dat er een *leverworstenboom* groeit en men er dus ook nog vegetarisch gemeubileerde boterhammetjes kan verschalken, dan stijgt zijn bewondering voor zoo'n land ten top en droomt hij er van, eens dat groene restaurant à la carte te kunnen bezoeken. Hoe zou hij ontnuchteren, als we hem hier rondleidden en o. a. ook voor den leverworstenboom brachten.

Men kent waarschijnlijk allen deze eigenaardige boomen. Hier en daar op de erven — te Weltevreden b.v. ook in het plantsoentje op het Koningsplein — vindt men een zwaren boom met laag neerhangende takken, waarvan aan lange touwvormige stelen de grijze leverbeulingen naar beneden hangen. Werkelijk lijken ze wat op leverworsten, ten minste op het gezicht. Wanneer men ze aanvoelt, blijken ze veel te hard voor worsten. Laat de lezer dan ook maar dadelijk vernemen, dat de naam worst slechts op het uiterlijk ziet, de vruchten zijn oneetbaar. Ze zijn bij volkomen rijpheid nog steenhard, het vezelige vruchtvleesch ligt zeer vast om de zaden heen; menig mes is door nieuwsgierige jongens er op gebroken. Als de rijpe vruchten afgevallen zijn, kunnen ze nog maanden onder den boom liggen, eer de vruchtwand en het vleesch zoover vergaan is, dat de zaden vrij komen.

Behalve bovengenoemden naam hooren we den boom ook nog wel dien van *Derwischboom* geven, d.i. een vertaling van den Duitschen. Zijn wetenschappelijke naam is *Kigelia pinnata* D.C. *Pinnata* of wel gevinde naar den vorm van de bladeren. Voor den Europeaan, die de Hollandsche boomen kent, heeft het donker glanzende loof op het eerste gezicht veel van den wal- of okkernoot. De tamelijk groote bladeren hangen naar beneden en vormen te samen een zeer dicht loofdak, zoodat het in de kroon vrij donker is. De

groote roode bloemen schijnen die duisternis niet te beminnen, want ze laten zich aan lange stelen naar beneden meer naar het licht, meer naar de plaats, waar ze beter in het oog zullen vallen. Toch hangen ze dikwijls nog vrij hoog boven den grond, zoodat men ze niet makkelijk plukken kan. Om den bloem te leeren kennen is dat echter ook meestal niet noodig. We kunnen onder den boom tal van

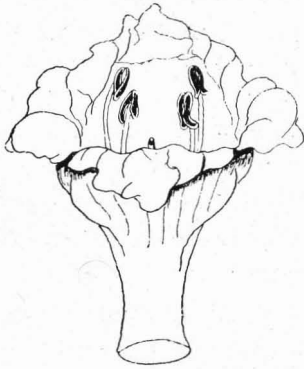

Fig. 1.

Open bloem.

afgevallen bloemen vinden. Of eigenlijk geen volledige bloemen, doch slechts bloemkronen, zooals Fig. 1 ons er een te zien geeft. Zelden vinden we bloemknoppen (Fig. 2) of geheele bloemen (Fig. 3). De laatste figuur geeft de *Kigelia*-bloem, zooals hij zich vertoont, wanneer hij nog niet geheel ontplooid is. Een urnvormige, vergroeid-bladige kelk draagt een grauwege, met violet-roode vlekken geteekende in elkaar geplooid kroon. Ik schreef bijna verformfaaide, want zien we aan

Fig. 2.

Knop.

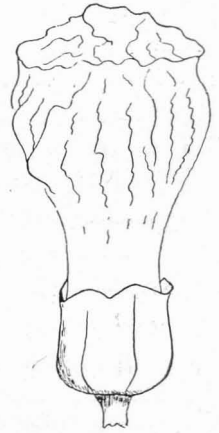

Fig. 3.

Gesloten bloem.

de kroonbuis nog regelmaat in de plooiingen, de vijf kroonslippen zitten schijnbaar zoo maar slordig weg in elkaar gefrommeld.

Dat de kronen in hun geheel afvallen, wijst er op, dat ook de bloembladeren vergroeid zijn tot één geheel. Dat we in deze kronen de meeldraden vinden, komt, doordat die laatste niet zooals veelal op den bloembodem ingeplant zijn, doch op de kroonbladeren. Scheuren we een afgevallen kroon open, dan zien we duidelijk de behaarde onderreinden van de helmraden met hun voet als 't ware in den kroonbuis verdwijnen. Bij dat openscheuren zien we ook veel beter de vijfde, kleinere meeldraad zonder hoofd. Deze hoofdelooze dwerg kan niet aan de gewone dienst der meeldraden meedoen, dergelijke noemt men wel staminodien. De vier groote, die netjes twee aan twee staan, altijd de twee buitenste wat langer dan de twee binnenste, tweemachtig noemt men dat, kunnen wel degelijk dienst doen. Ze dragen elk twee, alleen aan den top samenhangende, zwarte helmhokken, die open springen met lange spleten, de witte lijnen (Fig. 4). Aardig steken ze af tegen het donkerrood van kroonslippen en tegen het meer vleeschrood van de keel.

Fig. 4.

Trekken we den kroon in zijn geheel af dan houden we de kelk over, waaruit een lange dikke draad met een tweekleppig uiteinde (Fig. 5) hangt.

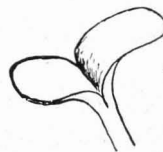

Fig. 5.

Stempel.

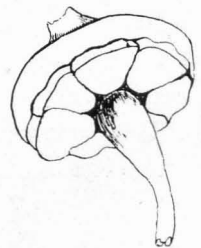

Fig. 6.

Schijf.

Dat zijn stijl en stempel, de beide bovenste deelen van den stamper. Scheuren we den kelk weg (Fig. 6), dan vinden we onderaan den stijl een verdikt gedeelte, het onderste stuk van den stamper, het vruchtbeginsel. Dat laatste wordt omgeven door een dikken gelobden ring, een uitgroeisel van den bloembodem, schijf genaamd. Het weinig verdikte vruchtbeginsel groeit later

uit tot de bekende lange rolronde vrucht, die in den aanvang groen is en later grauwgrijs wordt. De lange steel, waaraan ze naar beneden hangt, was eertijds de hoofdas van de bloeiwijze, die aan haar naar beneden hangenden top op grooten afstand van elkaar eenige bloemen droeg. Meestal komt van al die bloemen er slechts één tot vrucht, zelden ziet men twee of meer worsten aan één steel. De onrijpe vruchten scheiden aan hun groene opperhuid druppels van een harsachtige stof uit, waarop de mieren in grooten getale afkomen en waardoor men geheele rijen van die diertjes zich langs de lange vruchstelen kan zien voortbewegen. Zoodra er kurk in den vruchtwand wordt afgezet, houdt de afscheiding van hars op en daarmee ook het mierenbezoek.

De *leverworstenboom*, die eigenlijk in tropisch Afrika thuis hoort en dus hier slechts als aangeplant kan voorkomen, verdient tusschen andere vreemdelingen zijn plaats wel. Geheel vrij op een groot gazon kan hij zich ontwikkelen tot een prachtboom met tamelijk lange neerhangende takken, die een zware schaduw geven. De somberheid van het donker-groene loof wordt aardig gebroken door het lichte van de laag neerhangende bloeiwijzen met hun groengeel en rood, terwijl de vruchten aan hun lange touwen een niet onaardige decoratie geven.

Voor hen, die op botanisch gebied een zwak hebben voor familiebetrekkingen, wijs ik op twee verwanten, die in bloembouw zeer veel van de *Kigelia* hebben. Zoo hier en daar vindt men wel aangeplant een boom, wiens groengele bloemen voor het ontplooien eveneens in elkaar gefrommeld lijken en waarin men na het ontplooien de meeldraden twee aan twee ziet staan, terwijl de schijf aan den bloembodem ook zeer duidelijk is. Ik bedoel de *Bernoek* of *Crescentia Cujete* L. Vele lezers zullen den boom wel kennen misschien ook wel onder den naam van *bila*. In tegenstelling met zijn verwant de *Kigelia* zijn de bloemen bij dezen boom dicht tegen den stam en de dikste takken ingeplant. De vruchten komen daardoor ook dicht aangedrukt te zitten. Ook hier zijn de vruchten groot, doch bolvormig. Oppervlakkig gezien lijken ze wel wat op djerook bali, ze zijn echter evenals de leverworsten keihard en oneetbaar.

De tweede verwant, die de lezer vaker vindt, en waarvan hij de bloemen ter vergelijking makkelijker kan bekomen, is de bekende *Spathodea campanulata* P. B. of *Spuitsboom*.

A. J. K.

NOG IETS OVER DE RUPS,

afgebeeld op pag. 144, afl. 9, jaargang I.

Het komt mij voor, dat bovenbedoelde rups niet is van een vlinder behorende tot de *Saturniidae*, doch van een der *Lasiocampidae*, en wel van *Suana concolor* of *bimaculata* WALKER.

Het mannetje (Fig. 1) is donker roestkleurig; de voorvleugel heeft 5 onduidelijke zwarte kromme lijnen, met een zilverwitte vlek aan het einde van de cel.

Het wijfje is lichter en veel grooter dan het mannetje (Fig. 1a) en heeft eveneens op den voorvleugel eenige onduidelijke zwarte strepen. De area tusschen de middelste lijnen en ook de buitenrand zijn purperachtig grijs. Een vrij groote zilverwitte vlek, bevindt zich, evenals bij het mannetje aan het einde van de cel.